

EL – HÂDÎ

Esma-ül hüsnâdan olan El-Hâdî, Allah'ü Zülcelâl'in; hidayete erdiren, doğruyu, güzeli kalblere ilka eden, Hakk'a yönelten, imanı kalbe yerleştiren, sevdiren kabul ettiren anlamlarına gelen bir ism-i şerifleridir.

El-Hâdî ism-i şerifinin bütün mahlûkat üzerinde tecellileri vardır.

"Yaratıp düzene koyan, takdir edip yol gösteren." ¹

Bu iki ayetin tefsirinde müfessirler, Allah'ın Hâdî sıfatı ile mahlukatına nasıl yol gösterdiğini çeşitli örneklerle açıklamışlardır. Yaratılmış, takdir edilmiş her varlık kendisine yol gösterilmesine muhtaçtır.

El-Hâdî ism-i şerifinin insanlar üzerindeki etkisi bütün mahlûkattan daha fazladır. Mevlâ, kuluna Hâdî ismi ile tecelli etmezse, o kul asla doğruyu bulamaz, bulsa da kabul edemez. Fakat şu bir gerçektir ki; her mevzuda olduğu gibi bu mevzu da sebeplere binaen tecelli eder. Çünkü bu dünya sebepler dünyasıdır. Sebepleri yaratan ise muhakkak Allahü Azimüşşan'dır. Sebepler vasıtası ile tesir ettirip kabul ettirmesi, sevdirmesi; hakkı hak, batılı batıl olarak kabul eden, hakka gönül verip istikamet ehli olan, batıldan da nefret ederek uzaklaşan kulları hakkında tahakkuk eder. Bunlar Yüce Mevlâ'nın Hâdî ism-i şerifinin tecellilerindendir.

Kişi, Allah'ın bu isminin tecellisi ile hidayete erdirdiğini hesaba katmayarak "Beni falan kurtardı, o olmasa idi ben batıldan kurtulamazdım" dese, her şeyi sebep olandan bilse, maazallah böyle bir itikad kişiyi şirk-i hafîye (gizli şirk) götürebilir.

Allahü Azimüşşan hiçbir kulunu başı boş bırakmadığı gibi, sa'y edip çaba harcayan kulunun bu çabasını da karşılıksız bırakmaz. Kullarına karşılıksız, peşinen verdiği bunca nimetlerini özellikle de akıl, mantık, muhakeme gücü gibi sayıya, hesaba sığmayan değerli nimetlerini, en güzel, en yararlı nasıl ve nerelerde kullanacağını, zararlarının neler olduğunu ve bu zararlardan nasıl korunabileceğini Yüce Kuran'ı ve Yüce Nebi'si (s.a.v) vasıtası ile bildiriyor ve insanı dolayısıyla da akli nakle davet ediyor.

İşte akl-ı selim sahibi insana düşen, bu nidaya kulak verip bu kudsî davete icabet edip, başta akıl olmak üzere göz, kulak, kalp, kafa ve vicdanı ile nur-u Kur'an'ı ve Yüce Resul'ün sünnet-i seniyyelerini öğrenmeyi, anlamayı talep etse, sa'y edip çaba gösterse elbette Mevlâ bu kulunu başı boş, zorluklarda koymayıp Hâdî ism-i şerifleri ile tecelli edip ona yardım edecektir. Nasıl ki hiç çaba sarf etmeden hiçbir şeye malik olunmuyor ise, maneviyatta da bu şekilde güzelliklere malik olunamaz. Herkese sa'yinin karşılığının verileceğini Yüce Mevlâ şöyle bildiriyor:

"Bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette kendi yollarımıza ulaştırırız." ²

İnsan, Rabbini ve Rabbinin kelamı Yüce Kuran'ı, din-i İslâm'ı bilmek, öğrenmek için sa'y etmeli. Nefsi istemese de kulun nefsiyle adeta cihad edip, öğrenmek mecburiyetinde olduğunun inancıyla öğrenmeye gayret ettiği takdirde, Cenab-ı Hakk'ın böylelerinin yardımına yetişip, işlerini kolaylaştırılacağını, onları kendi azimleri, ciddiyeti nisbetinde severek kabul edeceğini yani Hâdî ism-i şerifinin tecelli edeceğini yukarıdaki ayet-i kerimeden anlıyoruz.

Pek çok insan, hatta âlimler bir araya gelse, bir insana hak ve doğruyu kabul ettirmeye çalışsalar, eğer Allah'ın (c.c) Hâdî ism-i şerifinin tecellisi zuhur etmezse, o kişiye asla bir kelime dahi kabul ettiremezler.

Evet, hidayete erdiren yalnız Allah'tır. Peygamberlerin hayatlarında karşılaştıkları hadiseler bu meselenin apaçık nişanıdır. Pek çok hadiseden birkaç örnek verecek olursak:

İbrahim (a.s), babası Azer'e ne kadar yalvarıp yakardıysa, hakkı anlatıp doğru yolu gösterdiyse de babası hidayeti bulamamıştır.

Nuh (a.s)'ın karısı ve oğlu iman etmeyenlerden olup tufanda helak olmuşlardır.

Lût (a.s)'ın karısı kâfirlerden olarak helak olmuştur.

Musa (a.s)'ın kavminin çoğu yoldan çıkıp fâsıklardan olmuşlardır, üstelik Musa (a.s)'ın bunca mucizelerini yakînen görüp pek çok musibetten kurtarıldıkları halde.

Efendimiz (s.a.v)'e en büyük hasım olan kâfir, öz amcası Ebû Leheb idi. Başka bir amcası olan Ebû Talib de, Peygamber (s.a.v)'i çok sevdiği, himayesinde büyüttüğü,

¹ A'lâ:2-3

² Ankebut:69

ömrünün sonuna kadar da hep O'na destek olduğu halde ve yeğeninini doğruyu getirdiğini bildiği halde bir türlü kibrini yenemediği için, Mekke'nin ileri gelenler "Bak, yeğenine iman etti" derler düşüncesiyle iman etmemiştir. Ne üzücü bir durum! Efendimiz (s.a.v) ne kadar yalvarıp yakardıysa da "Ne olur amcam! İman et, kurtul!" dediyse de sözleri ona tesir etmemiştir.

Hız. Ebû Bekir'in oğlu, savaşta küffar tarafındadır; Ebû Bekir (r.a), Efendimiz'e "Ya Resulullah, ne olur müsaade et, onu ben kendi ellerimle öldüreyim" diye izin istemiştir. O rakik kalpli, nazif insan evlâdına söz dinletememiştir.

Bunlar sadece birkaç örnek. Kur'an-ı Kerîm'de hidayet davetine icabet etmeyenler için:

"(Hidayet çağrısına kulak vermeyen) kâfirlerin durumu, sadece çobanın bağırip çağırmasını işiten hayvanların durumuna benzer. Çünkü onlar, sağırlar, dilsizler ve körlerdir. Bu sebepten düşünmezler." ³ buyruluyor.

"O kitap (Kuran): onda asla şüphe yoktur. O, muttakiler (sakınanlar ve arınmak isteyenler) için bir yol göstericidir." ⁴ Bu ayette Kur'an-ı Kerîm tanıtılıyor; buna uymak isteyenler için yol gösterici olduğu belirtildikten sonra müteâkip ayetlerde muttakilerin (takva ehlinin), Kuran'a uyanların bazı vasıfları beyan ediliyor ve sonra:

"İşte onlar, Rablerinde gelen bir hidayet üzerdirler ve kurtuluşa erenler de ancak onlardır." ⁵ buyruluyor.

Bunlar ve benzeri pek çok ayetlerden ve hadis-i şeriflerden alınan bilgiler, açık seçik beyanlar gösteriyor ki; hidayetın memba'ı Kur'an-ı Azimüşşan ve Yüce Mevlâ'nın kâinat kitabı adını verdiği, O'nun muhteşem eseri olan kâinat ve içindekiler, Mevlâ'nın bahşettiği akıl, fikir ve ferasetle nazar ederek okumak, düşünüp tezekkür, tefekkür etmektir.

Allahü Zülcelâl'in cümle esması gibi bu Hâdî ism-i şerifi de bütün insanlara şamildir. Fakat bu ismin inkişafı ve tecellisine mazhar olmak için gereken sebeplere yapışmak lazımdır. Kul ehl-i takva olacak yani Hakk Teâlâ'dan korkacak, güzeli, doğruyu araştırarak, Kuran'ı ve kâinat kitabını tezekkür ve tefekkür edecek ki, Mevlâ da Hâdî ism-i şerifleri ile hidayet bahşetsin ve bu surette biiznillah Mevlâ'nın bu yüce ism-i şerifi kulda galip gelip inkişaf etsin.

Bir ayet-i kerîmede:

"Şüphesiz Allah (hakkı açıklamak için) sivrisinek ve onun da ötesinde bir varlığı misal vermekten çekinmez. İman etmişlere gelince, onlar böyle misallerin Rablerinden gelen hak ve gerçek olduğunu bilirler. Kâfir olanlara gelince: Allah böyle misal vermekle ne murad eder? derler. Allah onunla birçok kimseyi saptırır, birçoklarını da doğru yola yöneltir. Verdiği misallerle Allah ancak fâsıkları saptırır." ⁶ buyruluyor. Görülüyor ki, aynı mesaj, aynı uyarılar, aynı öğütler, insanların durumuna göre değişik tesirler yapıyor.

Yanlış bir iş yapmaktan korkan ve hakkı-batılı, eğriyi-doğruyu kendi kendine bilip idrak edemeyeceğinin bilinciyle, kendisinin ve cümle mükevvenatın yaratıcısı Rabbinin mesaj ve uyarılarına kulak veren ancak bu nida sayesinde hakla batılı ayırabileceğinin inancı ile hareket edip sa'y eden mümin, o hidayet kaynağı olan yüce kitap ve yine basiretle tefekkür etmesi sayesinde kâinat kitabının bağırında tecelli etmiş olan Hâdî ism-i şerifinden nasibini alır. Bu hidayet memba'ından bîhaber yaşayan için durum tam tersine döner. Bu, şuna benzer: Mevlâ güneşi yaratmıştır ki, arzı aydınlatmaktadır. Fakat bu ışıktan faydalanmak için gözü yaratmıştır. Fakat insan gözünü kapatırsa, ışığın ona hiçbir faidesi olmaz. Yüce Mevlâ'nın güneş mesabesinde olan esma-i ilâhîsi kâinatta tecelli etmiştir ve Allah, insanı, bunu algılayabilecek istidatta yaratmış ve nüvesini de fitratına koymuş, inkişafını ve kul üzerinde tecelliyatını sebeplere bağlamıştır; güneşi görmeye gözü sebep kılması gibi. Nasıl ki gözünü açan, ışığı ve dolayısıyla da görünen eşyayı görüyor ve göz buna bir vasıta oluyorsa, gözünü kapayan da hem ışıktan hem de görülebilecek şeyleri görmekten mahrum kalır. Hidayetin memba'ı olan Kur'an-ı azimüşşan'a ve kâinat kitabına gözünü ve kulağını kapayanlar da hidayetten mahrum bedbahtlardır.

³ Bakara:171

⁴ Bakara:2

⁵ Bakara:5

⁶ Bakara:26

Mevlâ çeşitli sebeplerle kulunun hidayetini talep eder ve sebepleri yaratır. Kula düşen, bu sebepleri değerlendirip hidayete giden kapıları aralamaktır.

Mevlâ, hidayete mazhar olmuş kulları sebep eder; bu mümin kullar, insanları, hiçbir menfaat düşüncesi olmaksızın sadece ilâhî rıza için uyarırlar, onlara hakkı-batılı telkin ederler ve düştükleri bataklıktan kurtarmaya sa'y ederler. Bu kimseleri dinleyip onlara uyanlar kurtuluş yolunu bulurlar, ancak dinlemek istemeyen, ciddiye almayanlar, kendileri araştırıp kafa yormadıkları gibi hazır bilgilere de değer verip kıymetini bilmeyenler asla o girdaptan çıkamazlar. Tarih buna şahittir ve bu durumlarla günümüzde de karşılaşırız.

Allah, insanı bazen rüya yoluyla, bazen de içine bir korku ilka ederek uyarır, bazen nimetlerine gark eder, bazen peş peşe musibetler gönderir ve daha pek çok sebeplerle uyarır. "Gözünü aç! Bak ışık sayesinde neler göreceksin" dercesine. Fakat insan gözünü açmamaya adeta kararlıysa hiçbir uyarı onu gafletten uyandıramaz. Bazıları da aklını kullanır, gözünü açar ve basiret, vicdan, kalp, kafa gözünü aralar derken, hakkı-batılı bu manevî ışık, nur sayesinde görmeye sezmeye başlar. Böylece azmi, ciddiyeti nisbetinde o nur ile gelen Hâdî isminin zuhuratı ile şereflenir. Bu nur, Kur'an-ı Kerîm'dir.

"...Gerçekten size Allah'tan bir nur, apaçık bir kitap geldi. Rızasını arayanı Allah onunla kurtuluş yollarına götürür ve onları iradesiyle karanlıklardan aydınlığa çıkarır, dosdoğru bir yola iletir."⁷

Evet, Kuran bir nur, Kuran'dan mahrumiyet ise bir zulmettir. Öyle ise hidayete ancak bu nur sayesinde erilebilir. Nura gözünü kapayan, bakmak istemeyen, nasihat kabul etmeyen, Mevlâ'nın uyanışına sebep olması için yarattığı yukarıda işaret edilen muhtelif sebeplerle uyanmayan, Kuran'da Allah'ın "sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler" buyurarak hayvanlara benzettiği insanlar için de duadan başka yapılacak bir şey olmasa gerek. Kurtuluşları, Mevlâ'nın takdirine kalmıştır.

Müminlerin hidayeti de derece derecedir. Kimi, mümindir ama bazı konularda hidayetten mahrumdur. Dinde bilinip hayata geçirilmesi gereken her konudaki eksiklik, kusurluluk, bu ism-i şerifin o müminde inkişaf etmediğinin bir emaresidir. Mümin, hele mürid, Hakk yolcusu çok dikkatli, temkinli olup süfliyattan uzak olmaya özen göstermeli ki; ulviyata sebep olan Hâdî ism-i şerifinin tecellisi kendisinde inkişaf etsin de Kuran'ın nuru, Hâdî ism-i şerifinin hidayeti ile marifetullah, muhabbetullah deryalarına dalıp vasıl-ı Resulullah ve nihayet rıza-i billah ufuklarına vasıl olsun, biiznillah. Yüce Mevlâ'mız hepimize nasib etsin. Âmin.

---

⁷ Maide:15-16